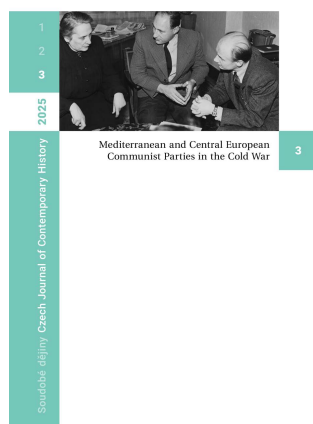

Zitierhinweis

Vácha, Dalibor : recension de : Dima Adamsky, The Culture of Military Innovations. The Impact of Culture Factors on the Revolution in Military Affairs in Russia, the US, and Israel, Stanford : Stanford University Press, 2010, dans : Soudobé dějiny, 2013, 3, p. 468-471, DOI: 10.15463/rec.1189727722

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Recenze

Kulturní faktory a vojenské inovace

Dalibor Vácha

ADAMSKY, Dima: *The Culture of Military Innovations: The Impact of Cultural Factors on the Revolution in Military Affairs in Russia, the US, and Israel*. Stanford, Stanford University Press 2010, 247 stran.

Základní premisou knihy *Kultura vojenských inovací* je hypotéza, že vojenské inovace (ve smyslu strategického myšlení) jsou zásadním způsobem podmíněny kulturními faktory příslušného prostředí. Dima (Dmitrij) Adamsky se rozhodl hypotézu potvrdit či vyvrátit na příkladu dvou velkých systémů strategického myšlení – Spojených států a Sovětského svazu – k nimž možná překvapivě, ale oprávněně přiřadil Izrael, odkud Adamsky pochází a v jehož bezpečnostních strukturách působil. Základní rozdíl mezi velmocemi na straně jedné a židovským státem na straně druhé přitom autor shledává v rychlosti přechodu revoluce ve vojenských záležitostech (*Revolution in Military Affairs* – RMA) z teorie do praxe.

Autor se snaží oddělit pojmy, které se občas v literatuře překrývají. Na relativně nižší úrovni definuje vojenskotechnickou revoluci (*Military-Technical Revolution* – MTR), kdy dochází k implementaci převratných technologických prvků do praxe ve vojenském prostředí. „Revoluce ve vojenských záležitostech“ je však podle něj důležitějším pojmem, neboť zahrnuje takové změny spjaté se zaváděním technických inovací, které jsou komplexnější a mají širší dosah, jako například změny organizačních struktur. Ve svém pojetí revoluce autor navazuje na pověstný koncept

vědeckých revolucí a střídání paradigmat, jak jej formuloval americký teoretik vědy Thomas Samuel Kuhn. Revoluci ve vojenských záležitostech i vojenskotechnickou revoluci přitom interpretuje jako paradigmatickou změnu v charakteru a řízení vojenských operací. Z tohoto teoretického ukotvení pak vychází pokus o hlubší analýzu přístupů ke strategickému myšlení ve třech zmíněných státech. Autor neopomíná vzájemné systémové ovlivňování, zejména mezi Spojenými státy (respektive Severoatlantickou aliancí) a Sovětským svazem (Varšavskou smlouvou), k němuž docházelo například prostřednictvím studia veřejně dostupných či špionážně získaných dokumentů druhé strany, poukazuje ale také na fakt, že vývoj strategického myšlení se nezakládá na prostém principu akce a reakce.

V sovětském vojenskostrategickém plánování a uvažování o budoucí válce mezi bloky rozeznává tři etapy: V padesátých a šedesátých letech podle něj u vrcholných vojenských představitelů Sovětského svazu převládala idea totální atomové války, od počátku sedmdesátých let očekávali spíše konflikt vedený nejdříve konvenčními zbraněmi, který přejde do jaderné výměny, a s koncem sedmdesátých let počítali s válkou, v níž by se konvenční a atomové zbraně doplňovaly, přičemž v osmdesátých letech kladli stále větší důraz na konvenční válku. Tento pozdější posun v myšlení byl podmíněn vojenskotechnickou revolucí, kterou Adamsky v Sovětském svazu datuje k roku 1977 a nástupu maršála Nikolaje Vasiljeviče Ogarkova (1917–1994) do pozice náčelníka generálního štábu. Uvědomění současných převratných technologických změn vedlo sovětské vojenské plánovače k prohlášení, že neexistuje rozdíl mezi válkou útočnou a obrannou. Vše mělo směřovat k boji, který by byl veden na větší vzdálenost, s mnohem vyšší přesností, s dokonalejší koordinací a ve větším tempu než kdykoli předtím. V zásadě se tu jednalo o aplikaci nových technologií do stávajících strategických postupů.

Autor charakterizuje rozklad vojenského myšlení v pozdním Sovětském svazu jako „vědu o válce budoucnosti, která je jasně vymezena minulostí“ (s. 33). (Nedá se tak ale vystihnout každé plánování?) Komplexní inovace v sovětském strategickém plánování nemohly být nikdy uvedeny do praxe, protože nedostatek zdrojů nedovoľoval realizovat ani zlomek potřebné technologické revoluce. Navíc tomu nepřálo od poloviny osmdesátých let politické klima, obvykle spojované s érou Michaila Gorbačova. Jako příklad nedostatečného zapojení nových prvků do pří-
mého boje autor uvádí konflikt v Afghánistánu (právě maršál Ogarkov podle něj této válce oponoval), kde dílčí převaha v jednotlivých prvcích vedení boje nemohla být přetavena v potřebnou jednotu zasahující celé válečné pole. Za zásadní kulturní faktor ovlivňující vojenskostrategické myšlení v Sovětském svazu považuje Adamsky holisticko-dialektický přístup k realitě, který podle něj dominoval danému kulturnímu okruhu. Tento přístup umožňoval ruským (sovětským) stratégům vnímat „velký obraz“ a současně vyvinout konkrétní koncepty, pro jejichž uskutečnění ovšem chyběly zdroje.

Součástí kulturního světa Rusů je podle autora bezpochyby trpělivost, schopnost překonávat ztráty a porážky, fatalismus – i když tu nelze mluvit pouze o sázce na početní převahu, jak bývá ruská nebo sovětská vojenská strategie bagatelizována. Výklad o ruské mentalitě je někdy zbytečně zjednodušený, ale přesto lze s většinou

autorových tvrzení souhlasit. K těm nejzajímavějším patří teze, že ruská mentalita je zakotvená současně v minulosti a vzdálené budoucnosti, zatímco přítomnost stojí stranou, což prý souvisí s věčným ruským mesianismem. – Otázka do diskuse?

Přístup Spojených států k vojenskostrategickému plánování na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let nepochybně poznamenalo neúspěšné vystoupení jejich ozbrojených sil ve vietnamské válce. Adamsky ovšem připomíná, že americké strategické myšlení bylo silně ovlivňováno sovětským protějškem, sice technologicky podřadnějším, avšak myšlenkově vyspělejší. Pro Američany bylo klíčové zařazení technických inovací do taktického rámce, zato opomíjeli širší koncepce a – pevně ukotvení v myšlení studené války – nepřipouštěli možnost, že by nové technologie (zejména komunikační nebo zaměřovací) mohly zcela změnit obraz válečného střetnutí. Stejně tak autor zdůrazňuje skutečnost, že americké velení – přestože bylo Ústřední zpravodajskou službou (CIA) zásobováno informacemi o sovětské straně – nedokázalo pochopit důsledky změn, které se odehrávaly v sovětském strategickém myšlení. Paradigmatickou změnu ve strategickém myšlení Američanů Adamsky odsouvá na konec osmdesátých a začátek devadesátých let a stále ji označuje za kreativní reakci na sovětské podněty. Podstatně odlišný byl v obou zemích způsob implementace myšlenkové revoluce. Zatímco v Sovětském svazu se jednalo o proces řízený z centra, ve Spojených státech se touto záležitostí zabývala relativně malá skupina odborníků, která neměla žádnou formální pravomoc prosazovat výsledky vlastního studia. Z kulturního hlediska považuje autor za jeden z největších rozdílů „kauzální“ přístup Američanů oproti holistickému náhledu Rusů (Sověťů), podobně jako americká indukce stojí proti ruské dedukci.

K typickým prvkům americké mentality ovlivňujícím strategické rozhodování Adamsky řadí „pionýrský“ duch, fascinaci technikou, opojení novinkami a bytostný optimismus jako americkou národní filozofii. V čase se Američané orientují na škále od „současnosti“ po „blízkou budoucnost“, tedy docela odlišně než Rusové. Dima Adamsky při popisu tohoto komplexu amerických „vlastností“ používá komplikovaný (a současně zjednodušující) termín *optimistic techno-centric romantic culture* (s. 87).

Ačkoli pohled na sovětskou a americkou stranu není prost překvapení, pro středoevropského čtenáře bude zřejmě nejobjevnější poslední část, pojednávající o vojenskostrategickém myšlení v Izraeli. Tady může Adamsky využít dramatického akcentu, neboť „příběh izraelské RMA začíná na bitevním poli v roce 1973“ (s. 94). Příkladem je likvidace syrského letectva v libanonském údolí Bikáa, kdy Izraelci využili supermoderních technologií, které zásadním způsobem ovlivnily taktiku boje. Ačkoli izraelská armáda v této válce uplatnila vícero revolučních postupů, pronikání inovací do samotné strategické doktríny židovského státu bylo pomalejší. Jeho tempo bylo srovnatelné s postupem v sovětských a amerických ozbrojených silách a bylo ovlivněno konfliktem mezi „tradicionalisty“ a „reformátory“. Zatímco tradicionalisté zůstávali u klasického plánu ofenzivní průlomové operace, reformátoři prosazovali vyčerpání a zásadní oslabení nepřátelských jednotek na frontě i v týlu za pomoci palebné převahy a leteckých úderů, což měl usnadnit intenzivní technický pokrok (zejména komunikační a zaměřovací technologie). Tak došlo

k posunu od čistě ofenzivních izraelských operací k defenzivním. Tyto změny probíhaly v devadesátých letech, kdy nejen technologické, ale i ekonomické a sociální podmínky (proměna izraelské společnosti) nutily nejvyšší armádní velení modifikovat strategické postupy. Zajímavý je pohled na práci skupiny Výzkumného ústavu operační teorie (*Operational Theory Research Institute – OTRI*), která se zabývala vytvářením vojenské strategické koncepce a jejíž členové vnímali sami sebe jako vojáky-filozofy (s. 101), kdy voják (*doer*) převládá nad filozofem (*talker*) (s. 119). Je nepochybné, že se zde vyrovnávali se sovětským i americkým přístupem zároveň, měli však blíže k tomu americkému. Izrael měl pochybnou výsadu, že využil vojenskostrategickou teorii v dlouhodobější a intenzivnější praxi (například při takzvané druhé intifádě) mnohem více než Spojené státy (zde se RMA projevila nejvíce při operaci Pouštní bouře v Iráku a posléze v operacích spojených s takzvanou válkou proti teroru) a Sovětský svaz (ve válce v Afghánistánu nebyly teoretické poznatky aplikovány vzhledem k technické nedostatečnosti).

Z kulturního hlediska Dima Adamsky kriticky nahlíží na izraelský přístup ke strategii jako na „konceptuální salát“ a zdůrazňuje nedostatek vize. Současně opakuje známé tvrzení o „útočném romantismu“ izraelského myšlení, které naráží na případný koncept obrany jako pasivního postoje. Neopomíná tu ani charakteristický rozpor mezi kvantitou a kvalitou: zatímco kvalita – zejména morální a technologická – by vždy měla být na izraelské straně, z pocitu „hrstky proti přesile“ (*few against many*) vyrůstá „mentalita obležení“ (*siege mentality*), která se stala součástí strategické kultury Izraele a jako takovou je nutno brát ji v potaz (s. 93). K tomu jako další důležité faktory přistupuje averze k dlouhodobému plánování a příklon k improvizaci, což je důsledkem příliš rychle se měnících situací, na něž musí Izraelci reagovat. Časem Izraelců je proto „nyní“, zatímco minulost a vzdálená budoucnost pro jejich strategickou kulturu nehrají velkou roli. Dima Adamsky odvázně tvrdí, že zatímco u Američanů a Sovětů byla revoluce ve vojenských záležitostech výsledkem dlouhodobého procesu, v případě Izraele se jedná spíše o proces *ad hoc*.

Kniha každopádně přináší řadu zajímavých poznatků, zejména o strategické kultuře jako pojmu, a speciálně o strategické kultuře v Izraeli, což je oblast pro nás v tomto směru nepříliš známá a prozkoumaná. Zařazení pojmů „kultura vojenských inovací“, „revoluce ve vojenských záležitostech“ nebo „vojenskotechnická revoluce“ do uvažování nad moderními vojenskými dějinami je legitimní, přičemž tyto koncepty autor používá jasně a srozumitelně. Kniha obsahuje rozsáhlý poznámkový aparát a rejstřík, k dobrému dojmu přispívá také zdařilé provedení obálky.